

DE SPIEGEL

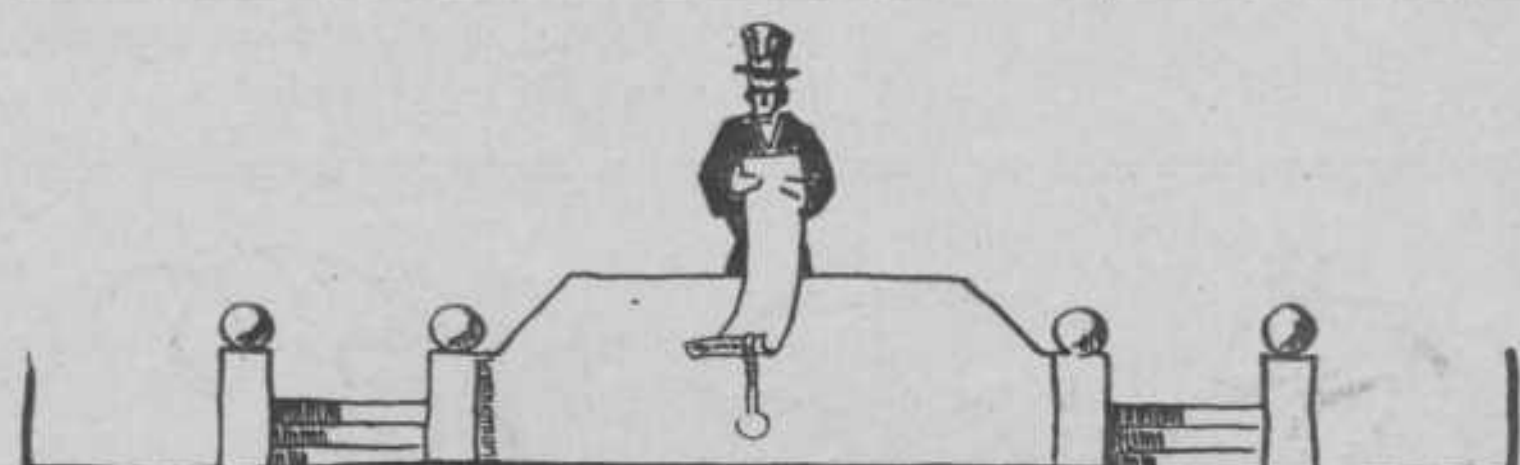
OFFICIEEL ORGAAN VAN HET DELFTSCH STUDENTENCORPS
EN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR STUDIEBELANGEN

REDACTIE: HOOFDREDACTEUR: W. HUYGENS; GRIFFIER: R. A. HENKES. REDACTEUREN:
A. E. LINDO - C. W. G. v. d. VELDE.

VERSCHIJNT DES VRIJDAGS, BEHALVE IN DE VACANTIËN. — DE JAARGANG LOOPT VAN SEPTEMBER
TOT SEPTEMBER. — ABONNEMENT VOOR NIET-LEDEN V/H.D.S.C. f 4.50 PER JAAR. — LOSSE NUMMERS f 0.25

ADVERTENTIËN PER GALJARDREGEL 12½ CENT.

UITGAVE EN ADMINISTRATIE: NAAMLooZE VENNOOTSCHAP W. D. MEINEMA - HIPPOLYTUSBUURT 6
9e JAARGANG VRIJDAG 3 FEBRUARI 1933 12 BLZ. No. 17

UIT 'T ROODE KAMERDE

Verkozen tot Lid van de Commissie tot Verificatie en Dé-charge de heeren

- J. D. Ferman,
- J. B. Pot,
- C. S. Telders.

Met toestemming van de Corpsvergadering van 1 Februari 1933 zal vanaf 1 Februari 1933 een verkiezing gehouden worden, gedurende één week, voor de Feest-Commissie voor het 17e Lustrum.

Candidaten door den Senaat gesteld:

L. Pot,	Vice-President,
J. P. Bruynzeel,	Thesaurier,
A. C. D. de Graeff,	Lid,
J. Hellemans,	Lid.

DE STEM- EN SCHOUWBURGCOMMISSIE.

REISCOMMISSIE A.S.V.

Evenals het vorige jaar ontving de Reiscommissie door bemiddeling van de „Renaissance Francaise” de volgende uitnodiging.

Zooals bekend is, organiseert de stad Nice ieder jaar met Micareme uitgebreide feesten. Evenals het vorige jaar zal het een „Fête des Nations” zijn. Hiervoor noodigt de stad Nice uit een groot aantal landen groepen studenten uit, om het feest te komen opluisteren. Deze groepen krijgen de reis heen en terug van Parijs naar Nice 2e klasse, alsmede het verblijf en de maaltijden in Nice gedurende vier dagen aangeboden, op voorwaarde, dat zij nationale costuums meebrengen en daarin eenige malen voor 7 à 8 minuten optreden met nationale dansen e.d. Voorts zullen zij in costuum toegang hebben tot verschillende feesten, b.v. de Bataille des Fleurs voor de vrouwelijke deelnemers.

Het programma luidt als volgt:

Vertrek naar Parijs Donderdag 10 Maart uit 's-Gravenhage.

Vertrek uit Parijs Vrijdag 11 Maart des avonds.

Behalve vier dagen in Nice wordt in Grenoble en Lyon beide twee dagen verblijf gehouden, eveneens kosteloos.

Het maximum aantal deelnemers bedraagt 15 vrouwelijke en 15 mannelijke. De kosten zullen beperkt blijven tot een retourbiljet 2e klasse naar Parijs, circa f 30.—, terwijl persoonlijke uitgaven voor eigen rekening blijven.

Opgaven uiterlijk 10 Februari aan de Reiscommissie der A.S.V. Breestraat 41, Leiden.

R. A. HENKES.
Reiscommissaris A.S.V.
Delft.

VEREENIGINGEN

D.S.D.G. „VRIJE STUDIE”.

Het bestuur maakt bekend, dat voor de maand Februari het volgende programma is vastgesteld:

Maandag 13 Februari, des avonds om 8 uur, in de Bibliotheek van de Technische Hoogeschool (in samenwerking met de Tooneelliga, afd. Delft, 's-Gravenhage en Rotterdam) lezing van: **Herbert Ihering** (*kunstkriticus*)

over:

Die neutige Lage und Aufgabe des Theaters.

Woensdag 22 Februari, des avonds om 8 uur in de Bibliotheek van de Technische Hoogeschool, voordracht, met lichtbeelden, door: **Th. van Erp**, *luit-kol. O.I.L. b.d.*,

over:

Bali, meer in het bijzonder, de bouw- en sierkunst.

Introductiekaarten voor iedereen, behalve voor mannelijke ingeschrevenen aan de T.H., gelieve men schriftelijk aan te vragen, resp. vóór Zaterdag 11 Februari en Maandag 20 Februari bij den Secretaris, Wijnhaven 10a; evenals kaarten van buitengewoon lidmaatschap.

Namens het Bestuur,
W. HUYGENS, *Secretaris.*

DELFTSCHE STUDENTEN AEROCLUB.

De plannen voor het vliegfeest, dat op den derden Lustrumdag door de D.S.A. zal worden georganiseerd, zijn nu in groote trekken vastgesteld. Daar de vliedsport een tak van sport is die internationaal contact niet alleen mogelijk, maar vanzelfsprekend maakt, en het kleine aantal vliegende studenten momenteel nog in de wijde Hollandsche lucht verloren dreigt te gaan, hoopt het Bestuur bij hare evoluties bijgestaan te worden door Fransche, Duitsche en Engelsche gasten.

Deze worden Zondag 2 Juli in stervlucht verwacht. Tot Maandagmiddag hebben zij dan gelegenheid om te acclimatiseeren. De eigenlijke uitvoering zal beginnen met escadrillevluchten van de D.S.A.-formatie en eventueele vreemde combinaties. Daarna komen landingsproeven en behendigheidswedstrijden voor alle deelnemers. Het zweefvliegtuig van de club zal den geheelen middag rondzweven. Het laatste nummer zal bestaan uit Luchtacrobatie, uit te voeren door den heer D. Asjes op een Fokker-jachtvliegtuig. Voor de thé-dansant komt een groote dansvloer voor een der hangars te liggen.

De K.L.M. zal voor de gewone rondvluchten zorgen. Het zweefvliegen kan nu spoedig beginnen. Een der weilanden van de hoeve „Ypenburgh” bij Rijswijk is reed bijna tot onze beschikking en een ruime hooischaar kan als hangar gebruikt worden. De datum van aanvang der oefeningen zal aan allen, die zich als zwevend lid hebben opgegeven, nader worden medegedeeld.

Namens het Bestuur,
J. H. MUNTINGA, *Secretaris.*

044 A

TENTOONSTELLING „PRACTISCHE STUDIE“.

(Gebouw voor Bouwkunde, Oude Delft 39).

Van 3—10 Februari organiseert het Bouwkundige Gezelschap „Practische Studie“ wederom haar twee-jaarlijksche tentoonstelling van het werk, op allerlei gebied, van haar leden; wij hadden het voorrecht, door een van de bestuursleden rondgeleid, ons een dag voor de officieele opening een indruk te verschaffen van het geëxposeerde.

En deze indruk was zoo verrassend en zoo aangenaam, dat wij in voortdurende opgetogenheid de expositie hebben beschouwd, steeds ons verheugende in de geheel eigen en frissche sfeer, die er van uitgaat. Frisch, en niet bedorven door vooroordeelen en slaafsche navolging is de geest van het geëxposeerde werk.

En al is er natuurlijk technisch veel onvolmaakt, niet aan ons om dit te beoordeelen, laat staan er over te vallen!

Maar aangenaam voelen wij ons getroffen door het origineele karakter van deze tentoonstelling, de groote oorspronkelijkheid van het werk, en de groote verscheidenheid in ideeën en gevoelens, die zich aan ons kenbaar maken.

Het zou onze bevoegdheid overschrijden, een gedetailleerde beschrijving te geven van elk van de inzendingen, die uiteraard onvolledig en nutteloos zou zijn. Ieder ga en zie voor zich zelf!

Toch kunnen we niet nalaten, enkele bijzondere frappante stukken te noemen:

Daar zijn de prachtige glas-in-lood ontwerpen van Donk, waarop direct bij het binnentreden van de zaal het oog wordt gevestigd, magnifiek van kleur en compositie; zijn verder werk is al even origineel van opvatting (bijvoorbeeld de twee stukken „Aquarium“ en „Visschen“); deze zijn een gang naar de tentoonstelling al overwaard.

Vlak daarnaast twee schilderijtjes van de Wilde, waaruit een oorspronkelijke gedachte spreekt.

Dan zijn er nog een paar aardige teekeningen van een helaas ons onbekend inzender, die wij overigens sterk van opiumschuiven verdenken; herinneringen aan Cocteau komen bij ons op bij het beschouwen van deze overigens zeer goede composities; we noemen bijvoorbeeld „Kaagweek“.

En niet te vergeten, is daar het knappe werk van Mona Diephuis: een stilleven met zwarte flesch, in olieverf, wat ons trof door de sprekende, diepe tinten.

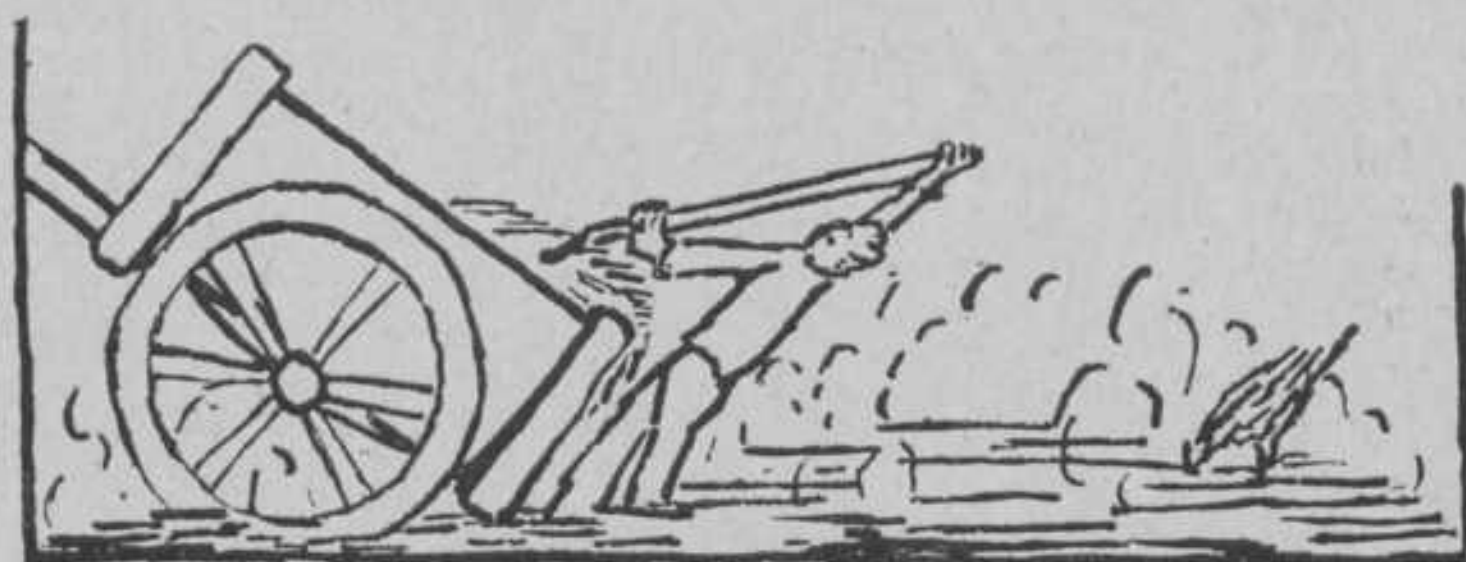
Staan de tot nu toe genoemde inzendingen geheel buiten het gebied van de architectuur, ook op dat van bouwkundig tekenwerk is zeer veel moois te bewonderen: de smakelijke en charmante penttekeningetjes van Brands Buys, en op meer streng bouwkundig gebied, een ontwerp voor een flatgebouw, dat ons bijzonder trof.

Zooals in het begin reeds werd gezegd, is deze opsomming uit de aard der zaak zeer onvolledig, en wil slechts een klein beeld ontwerpen van deze tentoonstelling; nog veel meer is er te zien; van een Lammers, een Lussanet, en zoovele anderen.

Het is echter jammer, dat op fotografisch gebied zoo weinig aanwezig was; de twee fraaie inzendingen van Hulshoff Pol deden verlangen naar meer werk van deze aard.

De bonte verscheidenheid van inzendingen en het zeer goede werk, dat door een strenge selectie gewaarborgd was, maakt een gang naar deze tentoonstelling overwaard, en wij kunnen dan ook niet warm genoeg aanbevelen, dat een ieder, die eenig interesse heeft in deze richting, haar bezoeke.

L.

DE MESTVAALT

ADRESWIJZIGING.

G. F. Eilbracht, Madoerastraat 18, Den Haag.

AGENDA.

KON. SCHOUWBURG.

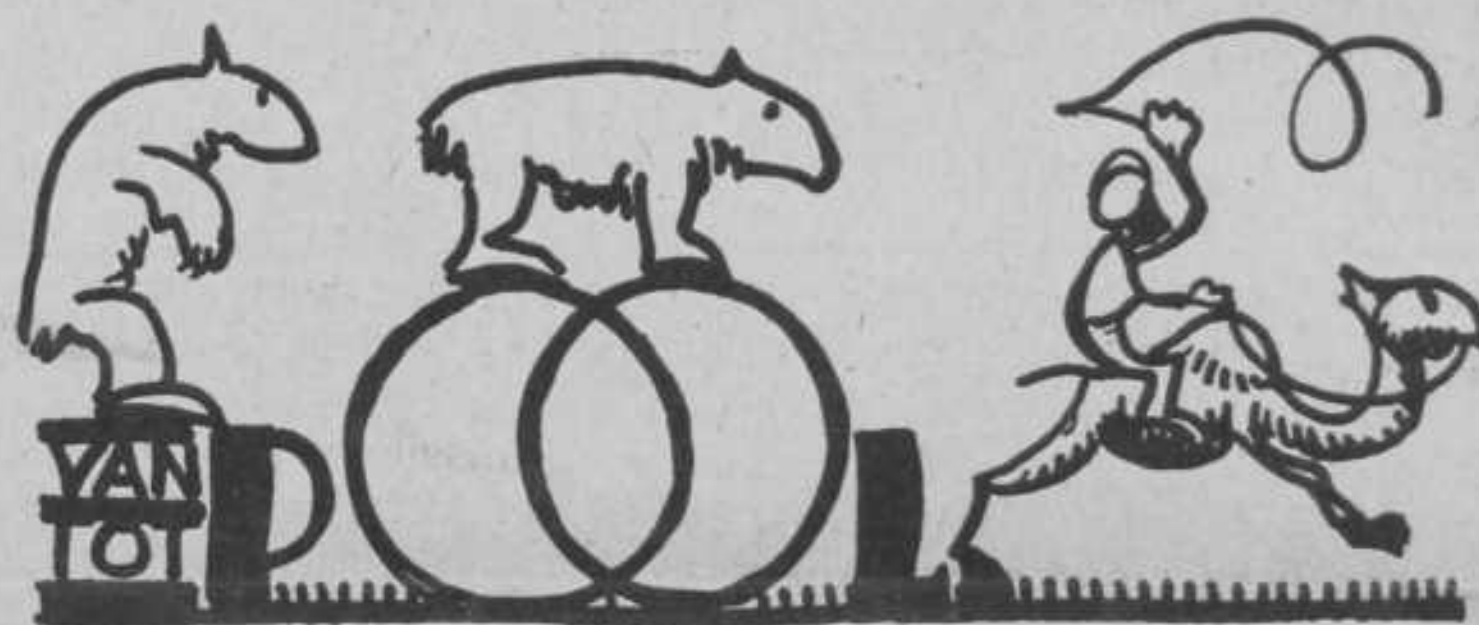
Zaterdagavond	4	Febr.	8.15	uur,	Hofstad Tooneel, Te waar om goed te zijn.
Zondagmiddag	5	„	2.00	„	Hofstad Tooneel, Elizabeth van Engel.
Zondagavond	5	„	8.15	„	Hfst. Toon., Te waar om goed te zijn.
Maandagavond	6	„	8.00	„	Italiaansche Opera, Samson et Dalila.
Dinsdagavond	7	„	8.15	„	Schouwtooneel, De Baas in Huis.
Woensdagav.	8	„	8.—	„	Amsterd. Tooneelver., Circus Knie.
Donderdagav.	9	„	8.15	„	Hofstad Tooneel, ?
Vrijdagavond	10	„	8.00	„	Hfst. Toon., De Vader des Vaderlands.

GEBOUW VOOR K. EN W.

Vrijdagavond	3	Febr.	8.00	uur,	Residentie-Orkest. Volks-concert No. 6.
Vrijdagavond	3	„	10.30	„	Kurt Joos Ballet, Der grüne Tisch.
Zaterdagavond	4	„	7.30	„	Jeuugconcert.
Zondagmiddag	5	„	2.00	„	Haagsche Onderwijzers Tooneelveren. Recht boven al.
Zondagavond	5	„	8.00	„	Italiaansche Opera.
Maandagavond	6	„	8.15	„	Haagsch Arbeiders Symphonie-orkest. Jubileum-concert.
Dinsdagavond	7	„	0.00	„	Concert Directie Dr. G. de Koos, Eenige viool-avond Heifetz. Aan den vleugel: Isidor Achron.
Woensdagmidd.	8	„	2.00	„	Nederl. Tooneel voor kinderen. Directie: Theo v. Vliet en Co. Brintje Beer, Fantastisch Zang- en Danssepl.
Woensdagav.	8	„	8.00	„	Zangver. Oefening en Stichting, Die Schopfung.
Donderdagav.	9	„	8.00	„	Italiaansche Opera.
Vrijdagavond	10	„	8.00	„	Goossens Variete.

STADSDOELEN, DELFT.

Dinsdagavond	7	Febr.	8.00	uur,	in een der zalen van Stads-Doelen. Lezing aan de hand van lichtbeelden van Prof. Huib Luns over „Rembrandt“ naar aanleiding van de i.l. gehouden Rembrandt-tentoonstelling in Amsterdam. Entree f 0.40. Vestiaire inbegrepen.
--------------	---	-------	------	------	---

KURT JOOSS.

In het voorjaar van 1932 schreef Kurt Jooss, balletmeester en danser, verbonden aan de z.g. Folkwangbühne, een gemeentelijke instelling van de stad Essen, in voor het internationaal congres voor danskunst, dat gehouden werd in het Théâtre de Champs Elysées te Parijs, al waar hij met zijn ballet „Der grüne Tisch“ een zoo overweldigend succes oogstte, dat hij besloot een groot tournée te gaan maken. Op deze wijze bezocht hij in de maand Januari ons land en gaf voorstellingen in Amsterdam, Den Haag en Utrecht.

Het ligt niet in onze bedoeling een zakelijke kritiek te leveren op de danskunst van Kurt Jooss en zijn ensemble, veel eer stellen we ons ten doel een beeld te geven van de diepe indruk, die deze balletten op ons hebben gemaakt en ons met enthousiasme en waardeering vervullen voor den kunstenaar, die hen schiep.

Deze dansen, hoewel een zuivere pantomime, dus een voorstelling van gedachten en gevoelens, alleen door beweging van het lichaam in vereeniging met dans en muziek, verhalen in een gestileerde, sterk samenvattende vorm, maar daarom niet minder overtuigend, van de verwickelingen en mogelijkheden, van de emoties en gevoelens in het bonte leven van menschen en machten.

Zij zijn op zeer directe wijze verwant aan het verhaal; de plastische uitbeelding heeft er de voorrang boven de muziek en de schoonheid van beweging en houding bestaat hier niet om zich zelfs wille, maar heeft altijd een psychologische achtergrond. Misschien juist doordat Jooss' danskunst in een zoo direct verband met de werkelijkheid staat, die hij in de zuivere zin van het woord weet te herscheppen tot een schoonheid van hooger orde, kan hij zich in het groote succes verheugen, dat hem overal waar hij komt, tegemoet treedt. Dat hij dit alles heeft weten te bereiken, is slechts mogelijk door de verbluffende techniek van zijn uitstekend getraind dansensemble, maar wij vergeten haar snel door wat hij ons te zeggen heeft.

Om een oogenblik op de muziek terug te komen. Deze wordt gevormd door een begeleiding van twee piano's, die al staan zij dan ook op het tweede plan, zoo innig, zoowel met het rythme als met het sentiment versmolten is, dat men het een zonder het ander niet denken kan.

„Moderne Grossstadt" geeft in zijn kleurige bewegelijkheid, zijn rake typeeringen, een zeer reëel beeld. In een straat bewegen zich in rythmische, gestyleerde dansen een bloemenmeisje, een verpleegster, eenige volksjongens, een soldaat en rijke heeren met hooge hoed, cape en wit vest. Een volksjongen wandelt met zijn vriendinnetje, maar het meisje wordt gecharmeerd door een der heeren. Zij komen op het binnenplaatsje eener stille straat. Hier spelen de kinderen, dansen om hen heen en wijzen het tweetal na. Uit de huizen komen de moeders. De charmeur trekt verlegen aan zijn witte glacé handschoenen en werpt snobbish het hoofd in de nek. De vrouwen nemen een dreigende houding aan, trachten haar kleine teringachtige kinderen te beschermen en staan vol verachting het meisje gade, dat met de charmeur verdwijnt. Dan maken de kinderen zich los, lachen en gibbelen, de vrouwen gaan kletsen . . . Het wordt donker . . .

Wanneer het licht weer aan gaat, bevinden wij ons in een bar. De paren dansen in kleurige zijde, fel rood en groen. Op de achtergrond een barman. De charmeur en het meisje treden binnen. Een zeer elegante danseres voert een variété-nummertje uit. De charmeur danst en flirt ook met de andere meisjes. Zij voelt zich hoe langer hoe minder op haar gemak. Op de voorgrond voert zij een dans uit, waarin zij haar gevoel van verlatenheid vertolkt. De paren wijken weg en zij vlucht.

Nog even komt haar vriend naar voren met verwrongen gelaat. Op geniale wijze is hier het leven van een meisje in een groote stad in enkele trekken uitgebeeld, de variatie van kleur en houding waren van een onvergetelijke schoonheid.

Pavane auf der Tod einer Infantin, geborduurd op de fijne muziek van Ravel. Het frêle danseresje Frida Holst danst hier „die Infantin" tusschen de groep der ridders en die der chaperonne's, drie hofdames in schitterend roodbruine kanten gewaden. Wij zien de bruidswerving, de strijd van de Infante, die te zwak is voor het leven, dat haar wacht. Zij tracht de groepen te doorbreken, maar ze is niet sterk genoeg, dan zakt ze ineen om te sterven als een lichte, groene vlinder, die zijn vleugels stuk heeft gestooten tegen de ruit.

Weinig enthousiasme onder het publiek, maar toch zal dit ballet als een fijn en zeer kostbaar schilderijtje in onze gedachten blijven.

Alt Wiener Ballscenen. Blauwe heeren, witte danseresjes als groote donzige poeierkwasten. De dames onder het publiek fluisterden, dat het „beeldig" was.

De techniek van wals, kruispolka, enz. was verbluffend. Aan het slot kon aan het daverende geklap van het Fritz-Hirschpubliek geen einde komen.

Pauze . . .

Der grune Tisch.

Aan weerszijden van de groene tafel zitten de zwarte heeren, zij beraadslagen over het wel en wee der volkeren. Een grillige muziek, nu eens meeslepend tot den aanval, dan weer zachter, geneigd tot verzoening en compromis, begeleidt hun spel van geven en nemen.

Groepen scheiden zich af, redevoeringen worden gehouden, ten slotte kunnen zij het niet meer eens worden, de donkere tonen der piano worden zwaarder, een grelle melodie klinkt omhoog als een spottlach, de revolvers knippen en het licht dooft.

Langzaam teekent zich tegen de donkere achtergrond een bleke verschijning af, de muziek neemt een huiveringwekkend rythme aan, en met groote nauwkeurig afgemeten danspassen, komt Kurt Jooss zelf, gegrimeerd als de dood naar voren en in het groene schemerlicht der schijnwerpers groeit hij tot de groote, bovenmenselijke gestalte der sagen en legenden. Niets menselijks is meer aan hem en de gruwelijke accentuering van het rythme met zijn voeten dringt door merg en been. De lichten gaan aan, onbewegelijk staat de dreigende gestalte van de dood tegen het groenzwarte gordijn.

Een soldaat komt met een wapperend vaandel op een vroolijk marschtempo naar voren, anderen volgen, zij nemen afscheid van hun vrouwen en geliefden en slechts een jong meisje in het geel volgt het leger op de voet.

Dan de plastische uitbeelding van het gevecht, het verraad der spionne, iedere houding is het waard om in een beeld gegoten te worden. Achter dit alles sluipt de dood zacht en onhoorbaar, steeds op zijn post en onvermurwbaar.

Aangrijpend is het tafereel der uitgestootenen. Een oude vrouw rekt in verbittering de armen omhoog, waarheen? Ze weet het zelf niet. Het is alsof zij op de dood wil toesnellen om hem de oogen uit te krabben. Maar ook hier doet de dood zijn plicht. Een figuur, die men eerst niet goed thuis kan brengen, dwaalt over het tooneel, een man in trui, met bolhoed. Het is de oorlogsspeculant, de man, die overal iets op weet te verdienen, de hyena, die het leger volgt. Hij is overal, thuis bij de vrouwen, aan het front, in het soldatenbordeel, overal waar iets te halen valt.

In de kroeg genieten de soldaten hun laatste levensvreugde, de volgende dag kunnen zij immers reeds sterven, de tragedie van ieder van hen wordt duidelijk uitgebeeld. Het meisje in het geel danst met een oude soldaat, wordt ziek en krankzinnig.

Ten slotte ontfermt de dood zich over haar en er is een diepe teederheid in de wijze waarop hij haar in zijn armen sluit.

Wanneer dan ook de laatste gevallen zijn, danst de dood nog eenmaal in het groene licht, aangrijpender dan in het begin van zijn dans, overal liggen de slachtoffers. Hij klapt in de handen, de dooden verrijzen en zij volgen allen hun meester, die het gescheurde vaandel doet wapperen.

Wederom weerklinkt die grelle melodie en de sombere achtergrond der tonen zwelt aan in de duisternis.

Dan is het een oogwenk stil, de lichten gaan aan, revolvers knallen, de oorlog is ten einde en rond om de groene tafel zitten de zwarte heeren. Zij praten en confereeren . . .

Niemand weet of het een einde is . . . , dan wel een nieuw begin. Geweldig van hartstocht, prachtig van beheersching en schepingskracht is dit dansdrama gegroeid tot een klacht, tot een vloek, tot een mythische uitbeelding van de grootste gruwel der twintigste eeuw.

HO.

VOORDRACHT D.S.D.G. „VRIJE STUDIE".

Charlotte Köhler met „Nederlandsche Liefdesgedichten"

Wij kunnen het bestuur van „Vrije Studie" niet dankbaar genoeg zijn, dat zij dit jaar wederom Charlotte Köhler heeft uitgenoodigd, een avond te komen voordragen.

Een onuitsprekelijk voorrecht is het, deze kunstares te mogen beluisteren en beschouwen. Wat geven wij om Fascisten en Democraten, wanneer wij één avond in het jaar naar haar mogen luisteren, wanneer zij ons verteld van tijden, die wij nooit gekend hebben, van landen en steden, die wij nooit betraden? De harde en stugge zakelijkheid, de Eurokok van ons geestesleven, hoever zij, Goddank!, nog weg is van het corpsleven, kan niet genoeg geweerd worden, en op een avond als jongstleden Dinsdag, wanneer wij hen vergeten: Fascisten, klerken, grootboeken en machineteekeningen, en men slechts het diepe en hartstochtelijke verlangen naar die verre, verre tijden voelt, naar dat vreemde, felkleurige land, waarvan zij ons weet te verhalen, dan is de Eurokok verder van ons als ooit te voren.

Sentimentaliteit? Ach, noem het zoo, maar een liedje als „Daer sat een sneewit vogelkijn" is mij liever dan zeven avonden leer-gang over de politieke constellatie van Europa.

Zij fascineert ons, Charlotte Köhler, zij voert met een wonderbaarlijk gemak en speelschheid onze gedachten, waar zij maar wil; met haar stem, die zoo oneindig veel nuances heeft, waarmee zij alle menselijke gevoelens, van de felste smart tot het meest volkomen geluk kan vertolken; met haar handen, die hoewel zij meestal stil op de schoot rusten, door een klein, nerveus gebaar, het gesprokene nog eens accentueeren; maar vooral ook met haar oogen, die werelden voor ons openen, die zonder het gesproken woord al, voor ons spreken. En ach, al zegt men, dat een volmaakt declamatrice slechts door het woord alléén haar gevoelens tot uiting moet weten te brengen, wat kan het ons schelen? Goed, Charlotte Köhler zij dan geen volmaakt declamatrice, maar meer dan één ander weet zij te ontroeren door de volmaakte expressie van haar geheele wezen. Een programma, chronologisch naar de dichters, voor de pauze, erna als eenig gedicht, het nieuwe, zoo snel bekend geworden „Maria Lecina" van Werumeus Buning.

„Het daghet in den Oosten", „Ghequetst ben ic van binnen," hoe prachtig fijn en naif van gevoel zijn toch deze Middeleeuwsche liedjes, die diep tragisch waren voor de Middeleeuwer, in tegenstelling met het reeds genoemde „Daer sat een sneewit vogelkijn". De gedragen en plechtige liefdesgedichten uit de Gouden Eeuw (waarbij natuurlijk ook Vondels „Waer werd oprechter Trouw") schijnen ons minder echt en natuurlijk van gevoel, en hoeveel verder ons de Middeleeuwen ook schijnen te liggen, toch spreken de liedjes uit die periode veel meer tot ons dan de 17de eeuwse dichtwerken.

Het gedicht „Maria Lecina" van Werumeus Buning werd door hem geschreven op een reis langs de Spaansche kusten. Het is een fel bewogen lied, dat een diepe verwantschap vertoont met de middeleeuwsche liederen, van voor de pauze, misschien met dit verschil, dat het een lied van deze tijd is, en daardoor ook nog meer tot ons spreekt dan de voorgaande.

Het dramatisch sentiment van dit gedicht ligt Mevrouw Köhler bijzonder goed, de expressie van haar gelaat deed bijna nog meer dan de toon, het gedicht voor ons leven en in het regelmatig weerkerend refrein, „Porqué Maria?" wist zij op uitmuntende wijze de stemming van het couplet te releveren. Wij zijn Mevrouw Köhler zeer dankbaar voor haar voordracht.

L.

„Au Condor”
 Plein 8
 Den Haag

Probeert nu de juist
 ontvangen

„ALBINO”
 SIGARETTEN

Een volle cigarette
 Prijs 1½ ct.

Op de Societeit Phoenix
 verkrijgbaar

N. V. „CEMSTO” BURG WAL 45—47
 □ □ □ TELEFOON 1020 □ □ □

Het schoonmaak- en
 Glazenwasschersbedrijf
 voor Delft

A'DAM — HAARLEM — VELSEN — LEIDEN
 DEN HAAG — DELFT — R'DAM — UTRECHT

„THE LOMBARD HAT”

EEN PRIMA HOED
 VOOR F 8.50

W. Crown

TELEFOON 384
 PEPPERSTRAAT 7

PORTWIJNEN

SHERRY

MADEIRA

B. A. VAN DE VEN & Co.
 WIJNHANDELAREN

WIJNHAVEN 11 — TELEFOON 78

UNGER'S
 BOTERSPECULAAS

Hofleverancier IN LUXE BLIKJES Corpsleverancier

INHOUD 1 POND
 PRIJS F 1.—

KARAKTERISTIEKEN
 VAN DE MEEST GEBRUIKTE
 PHILIPS RADIO LAMPEN

GRATIS

J. V. BERGMAN
 HIPPOLYTUSBUURT 22

HET NIEUWSTE IN
 DAMESHANDWERKEN
 ALLEEN IN HET

HANDWERKHUIS „HET SPINNEWIEL”

JEANNE DEN BLANKEN
 WIJNHAVEN 16 - DELFT

HOUTEPIN'S
 SCHOENHANDEL

HIPPOLYTUSBUURT 29A - TEL. 1404

ALGEHEELE
 LIQUIDATIE-UITVERKOOP

1STE KLAS SCHOENEN
 TEGEN
 TAXATIE-PRIJZEN

DODGE GARAGE
 M. J. v. D. KRAAY TELEFOON 41

VOOR DE OUDE GARDE, VAN OUDS, TINUS V. D. KRAAY

VERHUUR VAN LUXE AUTO'S
 NOORDEINDE 40

G. DE BRUIJN
 KAPPER D.S.C.

Dames- en
 Heerenkapper

OUDE DELFT 74
 TELEFOON 641

FIJNE HEERENWASCH
 OVERHEMDEN
 BOORDEN

HELDERLUST

HUGO DE GROOTSTRAAT 52

TELEFOON 540

ZOO NOODIG BINNEN 24 UUR

F^a. A. Reichert
 MARKT 1-3

In Mantels
 en
 Japonnen

Steeds iets nieuws

!

TECHN. HOOGESCHOOL

Verslag over de prijsvragen,

uitgeschreven in Juni 1931 en te beantwoorden vóór 15 September 1932 door studeerenden aan een Nederlandsche instelling van hooger onderwijs (ingevolge art. 37 der Hooger-onderwijswet).

Afdeeling der Algemeene Wetenschappen. Op de door de Afdeeling der Algemeene Wetenschappen in Juni 1931 gestelde vragen zijn geen antwoorden ingekomen.

De Senaat der Technische Hoogeschool.
J. A. GRUTTERINK, *Rector Magnificus*
J. G. RUTGERS, *Secretaris*.

Afd. Weg- en Waterbouwkunde.

De Voorzitter van de Afdeeling der Weg- en Waterbouwkunde van de Technische Hoogeschool te Delft maakt bekend, dat zij, die wenschen deel te nemen aan het Ingenieurs-examen voor Civiel-Ingenieur, dat zal worden afgenomen in de maand Maart 1933, zich daarvoor schriftelijk hebben aan te melden vóór 14 Februari 1933 bij den Secretaris van de Afdeeling der Weg- en Waterbouwkunde.

De aangifte kan niet geschieden, vóórdat de krachtens artikel 127 van de Hooger-Onderwijswet voor de toelating tot het examen gevorderde som ten bedrage van f 60.— betaald is. Betaling wordt gevorderd:

1. indien men het ingenieurs-examen wenscht af te leggen voor de eerste maal,
2. indien men het ingenieurs-examen wenscht af te leggen na reeds tweemaal te zijn afgewezen.

De betaling kan uitsluitend geschieden door storting of overschrijving op postrekening no. 44248 (Technische Hoogeschool, College-, inschrijvings- en examengelden), onder vermelding van de reden der storting of overschrijving.

Wie zich voor het examen heeft aangegeven en daaraan niet of slechts gedeeltelijk deelneemt, wordt als afgewezen beschouwd.

Formulieren voor de aanmelding, zoomede stortingsbewijzen voor examengeld zijn verkrijgbaar bij de N.V. Technische Boekhandel J. Waltman Jr. te Delft.

Prof. dr. ir. D. F. Slothouwer maakt bekend, dat het college Nederlandsche Bouwkunst, des Maandags van 1—2 uur, zal aanvangen op Maandag 6 Februari 1933.

Behandeld zal worden: De Noordelijke Nederlanden in de 17e eeuw, gezien in Noord-Europeesch verband.

Prof. N. Kal maakt bekend, dat hij wegens ongesteldheid tot nader aankondiging verhinderd is college te geven.

De Hoogleeraar P. Meyer maakt bekend, dat vanaf 1 Februari a.s. het college W_2 , S_3 enz. weder zal worden gegeven des Woensdags van 1—2 en niet meer van 4—5 uur.

Ik neem de vrijheid de H.H. studenten, die deel nemen aan het a.s. propaedeutische examen (bouwkunde en civil P_2) er op te wijzen, dat de portefeuille handteekeningen als regel minstens 75 teekeningen zal moeten bevatten, wil deze door mij bij inlevering worden aanvaard.

De Hoogleeraar,
H. M. LUNS.

De Privaat docent Dr. Ir. W. D. Cohen maakt bekend, dat hij zijn colleges T_2 en T_3 op Maandag 6 Februari a.s. te 13 uur in zaal 31 zal hervatten.

Geslaagd voor het ingenieursexamen voor Scheikundig Ingenieur: P. Cohen Henriquez, met lof; J. W. van Dalfsen; A. Deelen; J. Dooren; G. J. A. Galestin; H. E. Hirsch; T. Hoekstra; J. J. de Jong; H. M. van Mourik Broekman; W. M. Nijhof, met lof; D. Oosterhof; J. M. van Rooijen; J. Stuurman.

Geslaagd voor het ingenieursexamen voor Mijningingenieur: J. H. Beltman, H. van Eck, B. C. C. Müller.

Geslaagd voor het candidaatsexamen voor Werktuigkundig Ingenieur: G. Haaksma.

BERICHTEN

18de DIETSCH STUDENTEN CONGRES TE NIJMEGEN

Over twee maanden zal in Nijmegen het 18de Dietsch Studenten Congres worden gehouden, en in geheel Groot-Nederland zien de trouwe D.S.V.-leden uit naar de jaarlijks terugkerende feestdagen. Niet alléén feestdagen. De tijden zijn — gelukkig — voorbij, dat een congres niet anders kon bestaan dan uit fakkeloptochten, bieravonden en uittochten. Op dit congres zal gewerkt moeten worden, gewerkt aan dat, wat het Dietsch Studenten Verbond zich tot doel gesteld heeft: de nationale opvoeding van de Diets Akademiese jeugd. Datgene, wat de leiders zich zijn bewust geworden in de conferentie in Westerlo, moet nu eigen worden van de gehele Diets studerende jeugd. Wij moeten de verantwoordelijkheid gaan beseffen, die we dragen tegenover ons volk, wij, die — het is al zo dikwels gezegd — de leiders, dus de dienaren moeten zijn van ons Nederlandse volk, moeten in onze studententijd onszelf voorbereiden door het bestuderen van de verschillende problemen. Op het congres zullen veel vraagstukken worden aangesneden, door de meest bevoegde krachten, die we kunnen vinden, en zo moet het congres de basis vormen voor verdere studie, als we ieder weer in onze eigen Universiteitsstad zijn teruggekeerd.

Op de verschillende sekties zal gesproken worden over enkele zeer aktuele vraagstukken. De onderwerpen zullen te zijner tijd worden bekend gemaakt.

Maar ook de ontspanning is niet vergeten. De avonden zullen bijna uitsluitend besteed worden aan feestelijkheden, waarvoor de feestcommissie nu reeds druk aan het werk is.

Zeer binnenkort zullen nadere bijzonderheden over het program volgen, maar het staat nu reeds vast, dat het de vorige congressen zal overtreffen, en wat de onderwerpen der lezingen, en wat de ontspanning betreft. We raden dus alle Diets voelende studenten aan: houdt de dagen van 7—11 April vrij voor het Nijmeegs Congres, en begin er vast voor te sparen, opdat ge, als ge de laatste week tòch zin mocht krijgen, om te gaan, ge niet behoeft te zeggen: maar ik heb geen geld. De kosten zullen trouwens niet hoog zijn: de deelnemersprijs wordt zo laag mogelijk gehouden.

Stel de Nijmeegse D.S.V.-afdeling, die zo hard werkt tot het welslagen van het congres, niet teleur. Komt allen van 7—11 April naar Nijmegen! Spijt zult ge er heus niet van hebben!

DE PERS- EN PROPAGANDA-COMMISSIE

Waarom schrijft U congres niet met een ka?

De Opstelraad.

REPETITOREN

BOUWKUNDE, CONSTRUCTIEVE ONDERDEELEN VAN GEBOUWEN bij N. C. H. M. v. d. Drift, Architect (Oud-assistent T.H.), Stevinstraat 173, Scheveningen, te bereiken met lijn 9 of blauwe tram.

ELECTROTECHNIEK bij Ir. Ch. L. van Weynsbergen assistent T.H., Choorstraat 49.

ENGLISH CONVERSATIONAL LESSONS f. 1.— per hour by Mr. William W. Davidson, van Leeuwenhoeksingel 27 — Delft.

NATUURKUNDE EN THERMODYNAMICA bij Ir. J. Sack, assistent theoretische en toegepaste natuurkunde, Rotterdamsche weg 143 H, Delft.

WISKUNDE. ALG. en BIZ. NATUURKUNDE, THERMODYNAMICA, KL. VIERKANTEN, HYDRAULICA, MECHANICA, BOUWKUNDE, THEORIE van MAXWELL, FUNCTIELEER bij O. Donker, Nieuwelaan 40, Delft.

WISKUNDE, NATUURKUNDE, MECHANICA, KL. VIERKANTEN bij Dr. Ir. E. H. M. Beekman, Maarten Trompstraat 25.

WISKUNDE, ook BESCHRIJVENDE MEETKUNDE bij Mej. P. Blok, Leerares M. O. Voorstraat 63, Delft. Tel. 195.

WISKUNDE, ook BESCHRIJVENDE MEETKUNDE, NATUURKUNDE, THERMODYNAMICA, THEORETISCHE MECHANICA EN KINEMATICA bij Ir. J. Kropveld, w. i. en cand. wis- en natuurk., de Vliegerstraat 32b, Rotterdam.

WISKUNDE, ook BESCHRIJVENDE MEETKUNDE bij A. Th. Sedee, Leeraar Gymnasium, Waalsdorperweg 37, den Haag, tel. 775264. (Van station H.S.M. te bereiken met buslijn R.)

WISKUNDE, ook BESCHRIJVENDE MEETKUNDE en THEORETISCHE MECHANICA bij Ir. W. J. Vollewens, c.i., (oud-assistent T. H.) Hoornbruglaan 84 te Rijswijk (Z.-H.), Tel. Den Haag 118393.

Wiskunde, natuurkunde, mechanica, ELECTROTECHNIEK, wisselstroomtheorie, theorie van Maxwell, constructie, enz. WERKTUIGBOUWKUNDE voor E_1 , E_2 en E_3 , Metallografie bij Ir. S. HEKSTER, Oude Langendijk 1^B.

WISKUNDE, NATUURKUNDE, MECHANICA EN ELECTROTECHNISCHE VAKKEN bij Ir. H. W. G. van Gils, Hof van Delftlaan 52, Delft, tel. 1750.

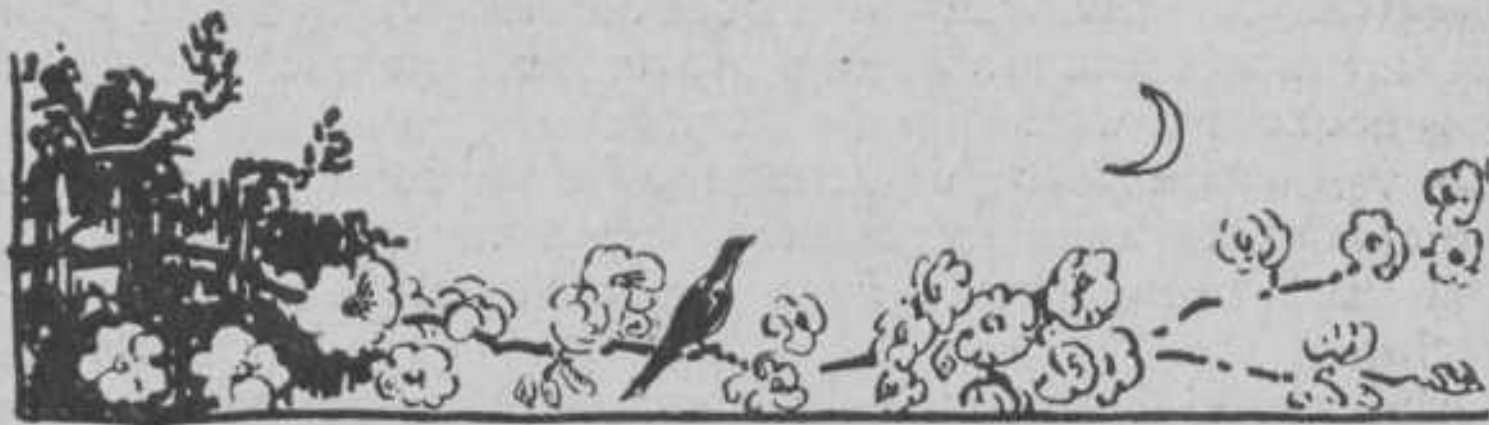
TECHN. HOOGESCHOOL

Lector Ir. H. Gravestein maakt bekend, dat het college microchemie op Vrijdag 3 Februari 1933 van 1—2 uur zal worden voortgezet.

Prof. Dr. Ir. C. J. van Nieuwenburg maakt bekend, dat hij verhinderd is op Dinsdag 7 Februari a.s. college te geven.

Geslaagd voor het candidaatsexamen voor Scheikundig Ingenieur:

Mej. E. Arrias; P. J. de Boer; L. C. W. Bornhaupt; P. Bouman; J. G. Brinks; P. N. Degens; W. L. Ghijsen; H. Hoog; J. Lodder; P. J. Oranje; B. Scheijgrond; H. W. Swijter; J. Thomassen; M. A. Venker; R. W. P. de Vries; W. H. Zaaier.

GEDACHTEN EN GEDICHTEN

DE COGNAC VAN MIJN OOM.

Nu heeft het er al schijn van, dat de rust in mijn leven is teruggekeerd. Het is nu al drie dagen geleden, dat de laatste symptomen van de machten, die mij bedreigen, hetzij van goddelijke of van duivelsche oorsprong, opgehouden hebben zich te vertoonen. Ter opheldering diene, dat mijn moeder van oud-Katholieke origine is, mijn vader Theosoof en mijn grootmoeder doorkneet in alle valstrikken en kneepjes, gebruikelijk bij het trekken van een horoscoop. Hoewel mijn opvoeding dus niets te wenschen heeft over gelaten, bracht het toeval mijn denken toch op het verkeerde spoor. Een hymne aan de duivel van Pittigrilli, was oorzaak dat de figuur van de gevallen engel mij liever werd, dan die van de eerwaardige Heer der Heerescharen. Tot de tweede mogelijkheid heeft mijn idealistische natuur besloten, omdat het voor mij niet doenlijk was, zooveel kwade trouw in de leidsman onzer aardse gebeurlijkheden te veronderstellen, ondanks mijn afvalligheid. Bovendien is het duidelijk, dat ook hieruit de schoone leiding van den Heer des Heelals blijkt, want heeft hij niet juist door de kwade machten van zijn spiegelbeeld te laten werken, mij overtuigt van zijn alom-aanwezige kracht. Eindelijk, nu de rust in mijn ziel is teruggekeerd, kan ik weer genieten van het houtvuur, dat brandt in mijn oud-hollandsche schouw: geel-roode vlammen lekken langs de verkoalde spanen, die als een verlaten, door de zon beschenen ruïne op het ijzeren rooster gestapeld liggen. Dan stort het bouwwerk ineen, een regen van vonken stijgt in de rook door de schoorsteen omhoog. — De duivel vlucht, en het bolwerk mijner hoogmoed is vernietigd en mijn stoffelijk overschot, gehuld in een lichtblauwe, zijden kamerjapon, in de groote leuningstoel van Henri IV-stijl, is weggedoken.

Zacht kloppen op de deur wekt mij uit mijn overpeinzingen, de servant Louis treedt binnen, en plaatst bescheiden een zilveren blaadje, waarop het geurige cognac-stel van mijn oom Des Tombe prijkt, op tafel. Wanneer het oogenblik gekomen is, dat ik het glas met de geurige likeur aan de mond zal brengen, zoo treft het beeld van mijn bleek gelaat, met holle oogen, waaronder groene wallen het geheim van de afgeloopen nacht onthullen, mij dusdanig, dat er een druppel kostbare cognac van mijn oom Des Tombe de blauw-zijden kamerjapon bevuilt.

Dit brengt mij tot de werkelijkheid terug. Mijn oog valt op het portret mijns bet-overgrootvaders, dat nog steeds op zijn plaats hangt, en een diep inzicht in het wezen der gebeurtenissen, die de oorzaak waren van mijn psychische ontredring, doet mij besluiten de gouden vulpen, een geschenk van mijn moeder, op de dag mijner meerderjarigheid, ter hand te nemen, om ter leering voor het nageslacht en als geloofsbelijdenis voor mijn tijdgenooten, het relaas van mijn ervaringen vast te leggen op de kostbare perkamenten vellen uit het bureau van mijn oom Des Tombe. HO.

PROF. RIEBENSAHM.

Zoals de titel reeds aangaf, heeft Prof. Dr. Ing. P. Riebensahm in hoofdzaak gesproken over de opleiding van den aantaanden ingenieur. Hij ging uit van de ervaringen, die hij in Charlottenburg had opgedaan, terwijl hij aan zijn auditorium overliet, dit toe te passen op de toestanden, zooals die in Delft zijn. In zijn inleiding sprak prof. Riebensahm over het verschil tusschen Hoogeschool en Universiteit. Dit bestaat hierin, dat de Hoogeschool de studenten meer moet wijzen en meer moet richten op de doeleinden van het maatschappelijk leven. De hoogeschool moet hen de invloed doen zien die hun latere werkring en de maatschappelijke constellatie zal of moet uitoefenen.

Na de tegenwoordige opleiding echter komen de pas-afgestudeerde ingenieurs in hun werkring voor zeer groote moeilijkheden te staan, die zij niet geleerd hebben te overwinnen. Ze komen in een verwarde wereld, waarin de Hoogeschool hen niet wegwijs heeft gemaakt.

Om nu die weg te leeren kennen, is er allereerst een analyse noodig van „der Weg durch die Technik“.

We onderscheiden drie groote fasen in de ontwikkeling der techniek.

I. De oorspronkelijke techniek. Deze bestond uit het handwerk, zooals dit in de middeleeuwen werd uitgeoefend.

II. De moderne techniek. Van 1775—1920.

Hierin onderscheiden we eerst het tijdperk van de stoommachine (1775—1900). De ontwikkeling der techniek is hier zóó, dat bij een mechanische bewerking een nauwkeurigheid van 1 mm bereikt kan worden en een toerental $n = 120$.

Dit is het tijdperk van de heen en weergaande beweging.

De volgende fase is het tijdperk van de electrotechniek van 1900 tot 1920. Hierin bereikt de techniek vooral door den oorlog een zeer groote ontwikkeling. De graad van nauwkeurigheid werd verhoogd van 0,1 tot 0,01 mm, terwijl n opgevoerd werd van 500—3000.

Hierin neemt de rationalisatie een aanvang. Het is het tijdperk van de draaiende beweging.

III. De nieuwe techniek 1920 tot heden. Tijdperk der „Wellentechnik“. Dit tijdperk kenmerkt zich in hoofdzaak door de vlucht, die de radiotechniek heeft genomen.

De nauwkeurighedsgraad wordt opgevoerd tot 0.001 mm, n wordt 30.000.

Een sterke tendenz naar automatisering is waarneembaar. Tevens is voor dezen tijd karakteristiek de massafabricage van nuttelooze voorwerpen („Zeit des billigen Unsinn“).

Opmerkelijk is, dat bij deze voortschrijding der ontwikkeling steeds meer factoren in het productieproces een rol gaan spelen. In de eerste fasen treden slechts op: Geest (G.); Kracht (K.), Stof (S) en Ruimte (R.). In den loop der ontwikkeling komen successievelijk hierbij Werktuigmachines (We); Organisatie (O); Arbeid (A); Volkshuishouding (Wirtschaft (Wi)); Sociale vraagstukken (S) en Politieke vragen (P).

Schematisch kan dit als volgt worden voorgesteld:

I phase.	G. Kr. St. R
II phase.	G. Kr. ST. R. W.
	G. Kr. St. R. W. O.
	G. Kr. St. R. W. O. A.
	G. Kr. St. R. W. O. A. Wi.
III phase.	G. Kr. St. R. W. O. A. Wi. S. P.

Ook in de verticale kolommen is een overeenkomstige ontwikkeling waar te nemen: zoowel op technisch als geestelijk gebied.

De kracht (Kr.), die vroeger iedere arbeider zelf opwekte, wordt nu gecentraliseerd. Als voorbeeld hiervan de ontwikkeling van fabrieksstoommachine tot electricische centrale.

De werktuigen worden juist meer en meer voor speciale doeleinden gebruikt. De vroegere werkplaatsen zijn nu tot fabrieken gecentraliseerd.

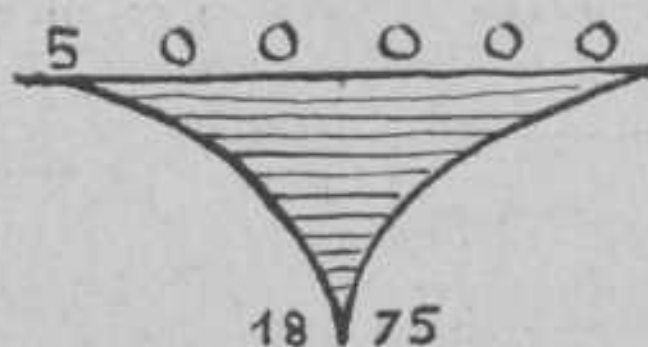
De geestelijke leiding, vroeger verdeeld over de handwerklieden komt in één hand. De geestelijke arbeid wordt juist gesplitst en gerationaliseerd.

Er komt een grootere samenhang tusschen de productiekrachten, en door de arbeidsplitsing en door de centralisatie van de leidende krachten. De „Wirtschaft“ gaat een rol spelen. Het arbeidsvraagstuk is van belang geworden door de splitsing van leiding en uitvoering en door de mechanisatie.

Samen doen deze factoren de belangstelling voor sociale en politieke vraagstukken ontstaan. Men ziet in de laatste fase dus voornamelijk de menselijke factoren en de „Wirtschaft“ naar voren komen. De factoren van de derde fase zijn als in fig. 1 schematisch voor te stellen.

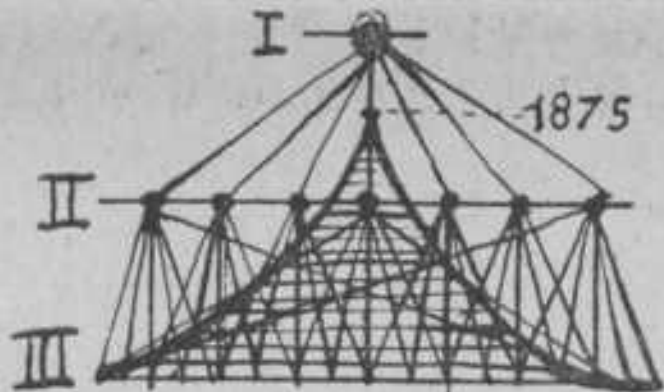

Mensch en maatschappij nemen de voornaamste plaats in. Het arbeidsvraagstuk, dat de mensch in het centrum heeft geplaatst, is van evenveel belang voor ingenieur als voor arbeider. Voor beiden heeft de technische ontwikkeling specialisatie meegebracht. Hoe verdeeld langzamerhand ook de arbeid der ingenieurs is geworden, is als volgt voorgesteld.

Een typisch verschijnsel bij deze arbeidssplitsing is het aantal patenten, dat in Duitsland uitgegeven werd sinds 1875. Het verloop van dit aantal door de jaren heen is in de kromme in fig. 2 weergegeven.

Keert men de figuur om dan kan deze dienen als symbool van de verbijsterende ontwikkeling der techniek, door Prof. Riebenschahm de „Eruptionskurve“ genoemd (fig. 3).

Na dit schetsmatig beeld van de ontwikkeling der techniek behandelde spr. de verhouding van den technischen student en den ingenieur tot de overstelpende hoeveelheid stof. Hij volgde de vorming van student tot ingenieur en stelde in dit verband vast, dat er 19 vakken waren te onderscheiden. Bij de keuze hiertusschen spelen allerlei factoren een rol. Gevoels-overwegingen, sociologische en geestelijke factoren zijn daarbij van invloed.

Wanneer men nagaat, aldus spr., voor welke opgaven en vooruitzichten de student in al die verschillende vakken gesteld wordt, dan vraagt men zich af, hoe het mogelijk is ingenieurs te kweken, die voldoen aan de ontzaglijke eischen, aan de techniek gesteld. In dit verband werd door Prof. Riebenschahm o.a. de onderwijsmethodiek aangevallen, hoofdzakelijk op grond van het feit, dat continuïteit bij het opnemen van de leerstof door den student onmogelijk is. Van een college een behoorlijk dictaat te maken zonder onmisbare schakels te verliezen, met de juiste overname van teekeningen, formules enz. is op zichzelf maar al te dikwijls een onvervulbare eisch.

Er worden daardoor specialisten gekweekt, die het bestaan van de nevengebieden en hun onderlinge betrekkingen niet kennen en dus aan hun doel niet beantwoorden.

Dit te verhelpen is geen gemakkelijke kwestie, doch dat het noodzakelijk is de werkelijke verhoudingen onder oogen te zien en met praktische te verwezenlijken verbeteringen te komen, zal door niemand worden tegengesproken.

Vast staat volgens spr. allereerst, dat de studietijd niet mag worden verlengd. Eerder wil hij middelen ter verbetering zien in een veranderde ordening en samenstelling van de stof en daartoe de paedagogie te hulp roepen, die ons moet leeren, hoeveel en hoe de student van een bepaalden leeftijd kan opnemen. Tot nu toe heeft teveel overheerscht de gedachte, dat de student zich moest aanpassen aan het onderwijs, doch het zal thans zaak zijn dit om te draaien en de stof meer aan te passen aan de capaciteit van den normalen mensch. Dat hierin een

gevaar schuilt ontveinst spr. zich geenszins; het zal noodzakelijk zijn met het aannemen van dien norm zeer omzichtig te werk te gaan.

Hoe die aanpassing zou moeten worden verwezenlijkt, geeft spr. in groote trekken aan. Vooreerst wat betreft de tijd zal het noodig zijn zooveel en zoo weinig te geven, dat het werkelijk wordt beheerscht. Bovendien zal het continu maar dan ook volledig opnemen van de stof door den student bijv. met behulp van gedrukte overzichten, schema's, figuren, formules enz. mogelijk gemaakt moeten worden. De verschillende vakken moeten door onderling overleg der hoogleeraren zoodanig in elkander grijpen en met de practijk zijn vervlochten, dat het groote verband duidelijk wordt. Ook de wenschelijkheid werd besproken de verschillende vakken niet van uur tot uur te behandelen, maar langere tijden aan eenzelfde vak te besteden. Sprekende over de werktechniek der studenten stelde Prof. Riebenschahm vast, dat ook hierin veel valt te verbeteren. Hij vestigde de aandacht op het nut van mechanische middelen bij de verwerking van geestelijke stof, daarbij doelend op een doelmatige training van den geest, niet natuurlijk op mechanisch van buiten leeren.

Daarna vroeg spr. zich af, hoe de pas-afgestudeerde ingenieur in de practijk komt te staan. Hoe staat hij tegenover de scherpe verwijten, die de techniek als oorzaak van de wereldellende doodverven? Hoe staat hij tegenover den arbeider, die door de techniek overbodig wordt gemaakt? Hoe staat hij als mensch tegenover zijn werk?

De verbijsterende ontwikkeling van de techniek heeft spr. al geschetst. Wij leven in een tijdperk meer van technisch kunnen dan van technisch weten. Er is vrijwel geen opgave waarvoor de techniek geen oplossing weet. En de eenmaal vrijgemaakte technische krachten schijnen, in het bezit van een eigen leven, te ontglippen aan de controle van den mensch en allerwegen verwarrend en verwoestend in te werken op de maatschappij. „Diktatur der Tatsachen“. Er is niemand ter wereld, die de middelen kan aangeven om deze chaos te ordenen.

Opmerkelijk is het dat er in allerlei takken van wetenschap een schuchter besef is waar te nemen van een al te zeer op het exacte, materiele toegespitste geestesgesteldheid, waarbij wat men zou kunnen noemen het intuïtieve element langzamerhand geheel geen rol meer speelt. Men begint te voelen, dat een „kleine terugkeer tot de alchemie“, tot wat wij niet meer kunnen begrijpen en bewijzen, datgene is, wat ons ontbreekt.

De ingenieur in de practijk staat door zijn positie in de moeilijke situatie tusschen werkgever en werknemer in. „Das Arbeitsfeld der Technik ist ein Kampffeld von Macht und Not“ en juist in het brandpunt van dien strijd staat de ingenieur, omdat de technische idee, het technisch-sociale probleem eveneens in dat brandpunt staat. Voor dezen enormen strijd heeft zijn opleiding hem niet uitgerust. En toch wordt de herordening van de verwarring, het weer onder de menselijke macht en beheersching terugbrengen der „op hol geslagen paardekrachten“ (De Man), aan de technische idee, aan hem gevraagd.

Hoe moet de ingenieursopleiding daarmee rekening houden? Allereerst is daar het vraagstuk van de algemeene en gespecialiseerde vakopleiding. Er dient een juist evenwicht gevonden te worden tusschen de algemeene technische kennis en de gespecialiseerde kennis die de student zich heeft eigen te maken. De pasafgestudeerde ingenieur staat a.h.w. in fig. 2 in één der punten van de onderste rij, hij is opgeleid tot dat speciale onderdeel zonder het verband met de nevengebieden te overzien. Daarbij komt nog, dat de kans zeer gering is, dat hij juist die werkzaamheden krijgt te doen, waarvoor hij is opgeleid. Ook indien hij in de oudere gebieden terecht komt, moet hij zich kunnen redden.

Training daartoe is noodzakelijk. Specialiseering op een enkel gebied tezamen met een overzicht over alle andere gebieden en een inzicht in hun onderling verband moet hem den grondslag geven voor latere specialisatie.

Ten tweede is naast de eigenlijke technische opleiding een algemeen-menschelijke opleiding zeer noodzakelijk. Van algemeene ontwikkeling, literatuur, muziek is wat dat betreft geen heil te verwachten; door velen gepropageerde karakterontwikkeling acht spr. aan een hoogeschool onmogelijk. De oplossing wil hij veeleer hierin zoeken, dat den studenten zooveel algemeen-menschelijke kennis wordt bijgebracht, dat zij zich bewust en verantwoordelijk gaan voelen. De werkings-sfeer van het vak, dat zij gekozen hebben, zal hierbij het voornaamste thema moeten zijn. Hun vraag: „Wie greift unsere Tätigkeit in der Welt ein?“ zal zoo goed mogelijk en in zoo nauw mogelijk contact met de eigenlijke studie moeten worden beantwoord.

P. M. GUNST.

Een uitvoerig verslag van de voordracht van Dr. Ir. Korevear, vindt men in de Delftsche Courant van 17 en 19 Januari j.l. Redactie.

Firma

J. Naaktgeboren & Zoon

Telef. 291 - Giro 48742

NIEUWE PLANTAGE 122a

♦♦
AANNEMERS VAN
TIMMER-, METSEL-
EN BETONWERKEN

Onderhoud van huizen enz.

Delftsche Foto-, Kino- en Projectiehandel
Peperstraat 15 Telefoon 1329

ONTWIKKELEN en AFDRUKKEN
TEGEN LAAG TARIEF

HEDEN ONTVANGEN
EEN GROOTE SORTEERING
ALBUMS

VAN HET BEROEMDE HUIS
MELINS (ZWEDEN)

ALLEENVERKOOP VOOR DELFT

FRED. ALEX. ALBERS

LEVERANCIER van het DELFTSCH STUD. CORPS

Het adres

voor Uw koffietafel is en blijft bij

W. G. v. d. Ham

Wij leveren U uitsluitend eerste kwaliteit

fijne vleeschwaren
prima kaassoorten
tegen lagen prijsGrootste sortering
vleesch- en vischconserven
Verkade's artikelen
Wijnen van Kempinskie.

Bestellingen worden aan huis bezorgd

OOSTEINDE 165, TELEF. 885

FREDERIK HENDRIKSTR. 9

OUDE DELFT 111B, TEL. 157

**TOEPOEL LEERT
JU JITSU**

TELEF. 772252 - DEN HAAG - JOH. CAMPHUISSTRAAT 165-167

B. VETH & CO

Betrekt Uwe melk en melkproducten van de

Delftsche Melkinrichting

DIRKLANGESTRAAT 66-70

TELEFOON No. 42

UITSLUITEND PRIMA KWALITEIT

Streng toezicht over de melk op
eigen laboratorium. Gerechtigd tot
het voeren van het Rijksbotermerk

Onderget. maakt door
dezen bekend, dat hij ook
voor Heeren Studenten
allerlei werkzaamheden
aan Meubilair verricht.
— Vraagt prijsopgaaf. —

N.B. Verhuizingen in en bui-
ten de stad onder garantie.

Telef.: 1061

Giro: 148427

Beleefd aanbevelend,

F. M. D. v. d. Gaag,

Meubelmaker

D.S.S. Phoenix

van Bossestraat 45

N. V. Stoomblekerij en Chemische Wasscherij

„OZON” - VOORBURG

Hofleverancier Telegram-Adres: Ozon-Voorburg - Telefoon Int. 778011

Wasscherij van alle soorten Goederen

Speciale Afdeling: FIJNGOED - STRIJKERIJ

Volledig tarief op aanvraag verkrijgbaar

Vegetarisch Hotel-Restaurant „POMONA”
DEN HAAG - Molenstraat 53 - Tel. Int. 116067*

Rustige ligging in het centrum der stad - 170 Bedden
- Stroomend koud en warm water - Huistelefoon -
Badkamers op iedere étage - Centrale verwarming -
Kamer met 1 bed van f 3.25 af - Met 2 bedden
van f 7.- af - Restaurant à la carte — GEEN FOOIEN

VOOR:

APOTHEEK INSTALLATIE

LABORATORIUMCHEMICALIËN

ALLE GENEESMIDDELEN

NAAR DE

AMSTERDAMSCH E CHININEFABRIEK
PHARMACEUTISCHE GROOTHANDELNAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
W. D. MEINEMA'S DRUKKERIJ

|| STAAT STEEDS ||
VOOR U GEREED ||

C. P. Tonino
Markt 43

Prachtige sortering

Tafelzilver

GROOTE KEUZE

RINGEN

Specialiteit in
MASSIEF GLADDE TROUW-
EN VERLOVINGSRINGEN

LAAT UW

VEREENIGINGSDRUKWERK
STEEDS VERVAARDIGEN BIJ
de drukkerij van

Elke order wordt direct gereed gemaakt.

De Spiegel

VAK-VEREENIGINGEN

Scheepsbouwkundig Gezelschap „William Froude”.

Boekverkoop op Dinsdag 7 Februari 1933, 14.30 uur, zaal 323 Geb. v. W. en S.

Verkocht worden: Jaargang 1931: W.R.H. I; W.R.H. II; Shipbuilder I; Shipbuilder II; S. & S. R.; Het Schip; Polyt. Weekblad; Waterkampioen; M. E. & S. A.; Motorship, Schiffbau.

Komt allen. Crisisprijzen!

Lezing op Donderdag 9 Februari 1933, 20 uur, zaal 323 Geb. v. W. en S., door den heer A. van Donkelaar. Onderwerp: Brand, berging en reparatie van de „Moldanger”, tevens inleiding van Excursie op Vrijdag 10 Februari 1933 naar Amsterdam.

Programma:

- 8.15. Vertrek Delft.
 - 9.13. Aankomst Amsterdam C.S.
 - 9.30. Vertrek van Vischsteiger voor tocht door havens met Diesel-Electrischen Ijsbreker „Ijsbeer”, tevens demonstratie Machine-, Bergings- en Brandbluschinstallatie.
 - 12.30. Terug Vischsteiger. Gemeenschappelijk Koffiebroodje.
 - 13.30. Naar de Nederlandsche Scheepsbouw Maatschappij. Bezichtiging Werf en M.S. „Moldanger”.
- Kosten Reisbiljet en Koffiebroodje f 3.75. Koffiebroodje alleen f 1.25. Voor Dinsdag 16 uur te voldoen bij Van Ommen. Begin van de maand! Denkt erom uw contributies te voldoen. Na 15 Februari 1933 onherroepelijk f 0.50 boete.

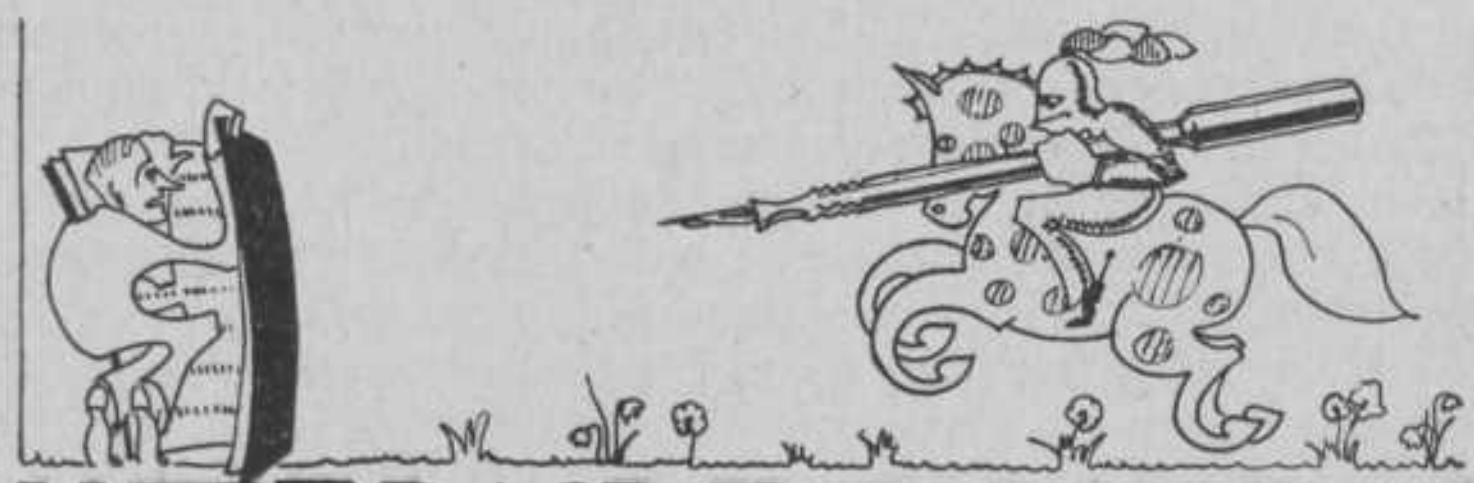
Namens het Bestuur,

Voorstraat 35.

H. BAKX, Secretaris.

Civiel en Bouwk. Stud. Gezelschap „Practische Studie”.

2-jaarlijksche tentoonstelling van werk der leden. 3—10 Februari 1933, van 9—16 uur, in het gebouw voor Bouwkunde. Entree vrij. Officieele opening Vrijdag 3 Februari, 14 uur. 8 Februari, 20 uur, Gebouw voor Decoratieve Kunst: Lezing met lichtbeelden, te houden door den heer Ir. J. P. Fokker. Onderwerp: Tuinen.

LITERAIRE KRONIEK

HENDRIK DE MAN.

Om de uitwerking van dezen tijd op menschen, maatschappij en arbeid te analyseeren, verdeelt Prof. de Man zijn stof in drieën.

Ie. De invloed van de techniek op de arbeid;

IIe. De invloed van de techniek op economische en maatschappelijke verhoudingen.

IIIe. Een poging om de balans op te maken en een conclusie te trekken omtrent de richting, waarin techniek en maatschappij zich zullen ontwikkelen en wat wij daaraan zelf kunnen doen.

I.

In literatuur, tooneel en film komen stroomingen tot uiting, die de machine aanklagen als oorzaak van vele maatschappelijke en culturele euvelen.

Merkwaardig is echter, dat al deze aanklachten komen van intellectueelen, die buiten de techniek staan.

De tijd, dat de arbeiders zelf vijandig tegenover machines staan, is lang voorbij.

De Man onderzoekt, en ontleedt de aanklachten in:

1e. Mechanisering van de arbeid.

2e. Hoedanigheid van de producten. Dit speelt nu geen groote

rol meer. Machinaal werk is niet meer van slechte kwaliteit. Ook stijl en smaak hebben zich aangepast.

3e. Economische en sociale crisis. Hierover spreekt de Man later.

4e. Cultuurverval. De machine dwingt den mensch zijn geluk buiten het werk te zoeken. De groei van de industrie heeft de trek naar de stad bevorderd, heele gezinnen ontworteld.

Intellectuele standarisering en nivelleering van persoonlijkheid zijn de gevolgen van moderne reclame, pers, radio en bioscoop.

Alle ontspanning wordt geïndustrialiseerd. De menschen spannen zich niet meer in voor hun genietingen.

Technische macht wordt misbruikt ten bate van winstbejag, politiek, enz.

5e. De techniek is verantwoordelijk voor de oorlogstoerusting. Hierover later.

6e. De mechanisering van het denken.

1e. De mechanisering van de arbeid zou vele kwade gevolgen met zich sleepen, zooals: ontscholing, afstomping van den geest, achteruitgang van arbeidsvreugde, verlies van scheppend vermogen.

Vroeger maakte een ambachtsman in eigen werkplaats, met eigen gereedschap en grondstoffen, geheel zelfstandig en vaak volgens eigen ontwerp een product klaar, om het ook nog zelf te verkoopen. Hij zag zijn eigen schepping groeien. Inspanning, opoffering en overwinning gaven hem arbeidsvreugde. Deze wijze van arbeid bevredigt het verlangen naar schepping, naar zelfwaardering.

Met de machinale arbeid is dat alles heel anders. Geen eigen gereedschap en werkplaats.

Het product wordt geen eigendom van den maker. Het loon is onafhankelijk van de waarde van het werkstuk. Vaak kent hij het product niet eens, doordat hij slechts een zeer beperkt deel van de bewerking verzorgt.

De arbeid is voorgeschreven, volgens plan van anderen. De arbeider is slechts aanhangsel van de machine.

Zoo lijkt het, maar het geeft slechts ten deele een juiste voorstelling van de toestanden. Het beeld van de middeleeuwsche ambachtsman was ook slechts toepasselijk op een kleine minderheid. Ook toen was er zeer veel slaafsche arbeid. Men bedenke wel, dat het plechtige gebaar van den zaaier, dat zoo vaak geïdealiseerd is voorgesteld, zeer eentonig en vermoeiend is. Daartegenover bestaat ook nauwelijks de toestand van aanhangsel der machine. Zelfs hoe langer hoe minder.

Ontscholing kan het gevolg zijn van arbeidssplitsing en arbeidsherhaling. Elke specialisering heeft geringere beroepsscholing ten gevolge, wat echter niet geldt voor de vakscholing, die meestal dieper gaat. De Man beschouwt beroep betrekking hebbend op een groep producten (v.b. schoenmaker), vak daarentegen op de bezigheid (v.b. draaier).

Bij arbeidssplitsing geeft het werk minder voldoening, men mist het genot van het voleindigd product. Voor herhalingswerk geldt hetzelfde. Om nuttig te zijn, moet het werk geautomatiseerd worden, wat zeer afstompend kan zijn. Splitsing en herhaling zijn niet inhaerent aan machinale arbeid. Eerder aan het kapitalistische bedrijf. In de middeleeuwen kende men het reeds in de lakennijverheid. De speldenfabriek van Adam Smith was een typisch voorbeeld. Ook tegenwoordig kan men nog het allereentoonigste werk in niet-machinale bedrijven vinden (b.v. verpakken).

Wel heeft de industriële revolutie bij de invoering van de machine dit euvel verergerd door de groote opbloei van het kapitalisme.

Men kent in het industriële kapitalisme:

1e. Het tijdperk van industrialisering, gepaard gaande aan de invoering van het motorisch gedreven werktuig. De machinearbeider vervangt de handwerksman. Er ontstaat een splitsing tusschen de intellectueel leidende en de fysiek uitvoerende arbeid, die leidt tot de tegenstelling ingenieur—arbeider. Het bezwaar van ontscholing der arbeid heeft betrekking op deze periode.

Marx ziet in dezen tijd den machine-handlanger de overhand krijgen. De mechanische textielfabriek wordt door vrijwel ongeschoolde krachten, vrouwen en kinderen, verricht.

2de. Het tijdperk van automatisering en rationalisering in technisch opzicht, samengaand met de overgang van stoomaandrijving op elektrische aandrijving (omstreeks 1900). De machine vervangt niet meer het werktuig zooals in de vorige periode, maar de automatische machine vervangt de eenvoudige machine met handlanger. Hierdoor ontstaat een nieuwe groepeerings van arbeiders. De groeiende nivelleering maakt plaats voor groeiende differentiatie en wel tusschen het type arbeiders, dat boven de machine staat en steeds meer scholing noodig heeft en het type, dat meer en meer onder de machine blijft en ontschoold wordt.

Tot het eerste type kan men rekenen de machine-opzichters, de machinebouwers. „Maschinenmeister" noemt de Man ze. Men kan een terugkeer van de zelfstandige ambachtsman waarnemen. Anders echter dan vroeger. Dit zeer hoog gequalificeerde type arbeider heeft nog niet bestaan. Zijn scholing moet algemeen technisch en intellectueel zijn. Hij moet logisch kunnen denken, rekenen, schrijven, bovendien snel kunnen reageren. Want zijn taak bestaat niet meer zoals vroeger louter uit handarbeid. Deze nieuwe soort vakman moet algemeen ontwikkeld zijn, om zich te kunnen aanpassen aan veranderde omstandigheden. Er ontstaat een nieuwe soort arbeidsvreugde, minder gebaseerd op schepping, meer op uitvinding. Het kunnen uit zich niet zoozeer in voorwerpen (? -Red.) maar in beheersching van groote krachten (de man achter het schakelbord in een centrale).

Naast deze groep van machinemeesters bestaat nog een andere categorie arbeiders, die handlangers dienst aan de machine verrichten.

Om na te gaan of hierbij van ontscholing gesproken kan worden, kan men zich op tweërlei wijze orienteren in elk speciaal geval: Van een persoon vergelijkt men zijn tegenwoordige werk met dat van vroeger of van een product de huidige werkingswijze met de vroegere.

Van ontscholing is geen sprake, wanneer de taak zoowel als de sociale omstandigheden van den arbeider gelijk blijven. De machine behoeft geen ontscholing ten gevolge te hebben, vaak echter wel herscholing. Wanneer de menselijke drijfkracht vervangen wordt door motorische drijfkracht, zal meestal het werk evenveel of meer scholing vereischen (v.b. naaimachine met motor). In veel gevallen kan de machine vermoeiend, vuil en vervelend werk overnemen en daarbij de menschen gewoonlijk meer gelegenheid voor initiatief overlaten (v.b. landbouwmachines, stofzuigers).

De loopende band is eigenlijk niet anders dan een mechanisch vervoermiddel. De arbeidssplitsing was al veel eerder bekend, zoodat de loopende band als zoodanig voor ontscholing niet aansprakelijk kan worden gesteld. Het forceeren van het tempo van de band kan tot „arbeidsonlust" leiden. Overigens is het werken aan de band volgens de Man, en hij spreekt uit eigen ervaring, prettiger dan het zelfde werk zonder dit vervoermiddel. Ford heeft door middel van de band het stukloon, dat zeer moeilijk is vast te stellen, vervangen door tijdloon.

Dit soort arbeid kan vaak volkomen automatisch worden. Weliswaar bereikt men dan geen arbeidsvreugde over de schepping. De meeste van de soort menschen, die dit werk doen, zijn daarmee volkomen tevreden.

Als een voordeel is het zeker te noemen, dat dit werk vaak verricht kan worden door menschen, die voor niets anders deugen. De automatie van de werkwijze kan verschillend, afhankelijk van de psychische aanleg van den arbeider op hem inwerken. Het kan leiden tot een hypnotische toestand of wel, en dat komt het meeste voor, de menschen denken tijdens het werk aan andere dingen en vinden hierin een groote troost. De arbeid komt daardoor buiten de levensbelangstelling te staan en deze zoekt haar centrum buiten het werk, bij politiek, sport, erotiek of iets dergelijks.

Wanneer men wil gaan vergelijken en zich de vraag stelt: „Wat deden deze zelfde menschen vroeger?", dan blijken de gegevens in de vorm van een beroepsstatistiek onvolledig te zijn of te ontbreken. Belangwekkend is wel, dat in Amerika, waar voor de oorlog van elke vier nieuwe arbeiders drie ongeschoold waren, er na de oorlog op hetzelfde aantal nog slechts 1 ongeschoolde voorkwam. Het aantal ongeschoolden daalt zeer sterk. In Amerika schat men het aantal „machinakoelies" op $\pm 5\%$ van de bevolking of $\pm 13\%$ van de arbeiders.

In de tijd van hoogconjunctuur was er al een duidelijke verschuiving ten gunste van den geschoolde of herschoolde waar te nemen. Nu is dat nog veel sterker, omdat de ongeschoolden het eerst werkloos worden.

II.

Prof. de Man gaat de uitwerking van industrialisatie en automatisering op verschillende typen van arbeiders na.

a. De handarbeider, b.v. schrijnwerker, zal in fabrieken nog steeds werk kunnen vinden. Zijn gereedschap zal meestal mechanisch worden aangedreven. De scholing blijft dezelfde of wordt verbeterd.

b. De arbeider voor zwaar werk, zoals de havenarbeider, de baanwerker en dergelijke, ziet zich door de machine of geheel overbodig gemaakt of belangrijk geholpen en van zwaar lichamelijk werk ontheven. Door een hefwerktuig bijv. stijgt de arbeider boven het niveau van lastdier. Van hem wordt meer inspanning van de geest en meestal iets meer scholing gevergd. Daartegenover staat gevaar voor werkloosheid. De machine kan vaak menschenwaardig werk overnemen, zoals bijv. het stoken op een schip in de tropen dat bij een met olie gestookt schip vervalt.

c. De arbeider in de gerationaliseerde industrie. De universele draaibank bijv., bediend door een vakman, wordt ten

deele vervangen door een speciale draaibank, bediend door ongeschoold personeel, meisjes. Hierbij zijn echter bekwame vaklieden noodig voor het instellen en chefs voor het toezicht. Dit personeel kan door opklimming uit de vroegere draaiers voortkomen.

Een ander deel van het werk van de universele draaibank zal door de automaat overgenomen worden, waarbij alleen hooger geschoold personeel voor toezicht en instellen noodig is. Het gevolg is vermindering van het aantal arbeiders, met grooter kans op hooger gequalificeerd werk.

d. De machinebouwer, het eenige type, dat relatief in aantal toeneemt. Hij kan nooit vervangen worden, omdat er steeds nieuwe machines ontworpen zullen worden, die niet in eens in massa gefabriceerd kunnen worden.

Het menschenloos bedrijf is ondenkbaar. Wel zijn verschillende bedrijven deze richting uitgegaan. Men denke aan de elektrische centrale, de chemische grootindustrie, en aan de automobiellindustrie. Arbeidsbesparing is in de meeste gevallen illusie. Wel is er arbeidsverplaatsing. Zoo is de besparing aan arbeidstijd door een snelvarend zeeschip twijfelachtig, aangezien het schip zelf zeer veel arbeid gekost heeft. De auto-industrie geeft ook voorbeelden van arbeidsverschuiving. Het aantal gereedschapmakers en administratief personeel neemt zeer sterk toe, evenzoo het aantal menschen, werkzaam in bedrijven, die door deze industrie zijn opgekomen, zoals benzine-, olie- en bandenindustrie, reparatiewerkplaatsen, garages, enz.

Bovendien zal naast de massa-productie steeds behoefte blijven bestaan aan individueele arbeid (b.v. kleeding).

Ook de rentabiliteit stelt een grens aan de uitbreiding van het grootbedrijf, zoo goed als er een grens is aan de beperking van het aantal handarbeiders. De Man meent zelfs een tendenz tot uitbreiding van dit aantal waar te nemen. De vrees voor sociale en economische afhankelijkheid in het grootbedrijf te samen met de mogelijkheden die de electriciteit aan het kleinbedrijf gegeven heeft, zullen tot meer decentralisatie leiden.

Dit alles had betrekking op de industrie. Men mag echter niet vergeten, dat meer dan de helft van de menschen werkzaam is in handel, vervoer, landbouw, enz.

Machines hebben in het tijdperk van industrialisatie veel beroepsvreugde vernietigd. Daarentegen zijn in de daarop volgende periode van automatisering vele nieuwe mogelijkheden ontstaan. Veel ontzield werk is overbodig gemaakt. Daardoor is de kans op technologische werkloosheid toegenomen.

Er blijft nog een reeks oorzaken voor „arbeidsonlust", die de Man in zijn boek: „Der Kampf um die Arbeitsfreude" uitvoeriger behandelt:

- a. Ontevredenheid met slechte arbeidsvoorwaarden en loonstelsels.
- b. Autocratische bedrijfshierarchie.
- c. Sociaal minderwaardigheidscomplex, voortkomend uit onzelfstandigheid.
- d. Gevoel dat voordeel van verhoogde arbeidsprestatie in de vorm van winst aan het kapitaal ten goede komt.

3e. Nu, in de huidige crisis, vormt arbeidsvreugde geen punt meer van overweging. Het gaat nog slechts om werkgelegenheid of geen werkgelegenheid. De automatisering, die zooveel goeds kon brengen, is nu uit sociaal oogpunt een vloek, omdat zij de bestaanszekerheid voortdurend bedriegt.

Het is onder de tegenwoordige omstandigheden niet meer mogelijk om een onderscheid te maken tusschen structureele (ook technologische) en conjuncturele werkloosheid.

De Man heeft getracht in verschillende bedrijven de redenen voor ontslag te onderzoeken. Rationeele organisatie en invoering van machines waren oorzaken, maar betrouwbare statistische gegevens, waarop men conclusies kan bouwen, waren niet te verkrijgen.

Door schattingen en dergelijke kan men slechts de orde van grootte benaderen.

Wel weet men, dat vóór de crisis in Amerika ± 2 miljoen, in in Duitsland en Engeland ieder ± 1 miljoen arbeiders technologisch d.w.z. ten gevolge van rationalisatie en automatisering, werkloos waren.

Langs mathematische weg heeft men getracht uit de krommen voor werkloosheid, waarin lange golven op structurele, korte golven op conjuncturele oorzaken duiden, conclusies te trekken. Hieruit zou blijken, dat een groot deel van de tegenwoordige crisiswerkloosheid van structurele aard is.

Bij een opleving zou men slechts kunnen hopen de helft der werklozen weer te werk te stellen. Van officieele Amerikaanse zijde (Raad van 500) verwacht men zelfs bij een terugkeer van de consumptie tot die van 1929, in dat land nog 14 miljoen werklozen te zullen houden.

Hoe dit alles ook zij: Er bestaat een tegenstrijdige toestand. Eenerzijds wordt door technische vooruitgang de productiemogelijkheid verhoogd, terwijl anderzijds de consumptiekracht steeds afneemt. Door dalende omzetten dalen ook de loonen en daarmee de koopkracht. Dit lokt weer lagere prijzen met streven naar goedkoopere, rationeeler productie; met

minder arbeidskrachten uit. Gevolg: werkloosheid, armoede en nog lager consumptiekracht.

Volgens de Man geven de economische theorieën van Marx en Rosa Luxemburg de bruikbaarste werkhypothese om terug te zien op de kapitalistische tijd.

Men kan spreken van chronische onderconsumptie, die alleen in crisistijden tot uiting komt. In perioden van hoogconjunctuur werd deze onderconsumptie aangevuld door expansie in de z.g. niet-kapitalistische ruimte. Dit gebied wordt echter hoe langer hoe meer door nationalisme begrensd. Het imperialisme dreigt vast te lopen.

Door de voortdurende onderconsumptie is een te groot deel der productie-capaciteit aangewend om het kapitaal uit te breiden. Dit had een machtsverschuiving ten ongunste van de arbeiders en hun koopkracht ten gevolge.

Deze reïnvestering is nu weer noodzakelijk door de waardedaling der bedrijven. Zoo komt men van kwaad tot erger. Dit begint al ± 1900 (in alle opzichten een overgangstijd, zie ook Riebensahm). Men ziet het progressieve tijdperk overgaan in een regressieve periode met een groei van het conflict tusschen de ontwikkeling van de industrie en de daling der koopkracht. Het financierskapitaal maakt zich los van het ondernemerskapitaal. Het kapitaal heeft neiging zich terug te trekken uit het risico van de industrie. Men ziet een streven naar autarkie opkomen. De feiten geven het recht van periodieke tendenzen te spreken.

In zijn tweede fase vertoont het kapitalisme neiging om terug te keeren naar een nationaal productiesysteem. Dit leidt tot protectionisme, afbreuk van internationale eenheid, val van de gouden standaard, contingentieering zonder meestbegunstigings-clausule. De ontwikkeling gaat in tegengestelde richting. Men ziet een vernietiging van de wereldproductie, van het verkeer, enz. De concurrentie wordt nationaal geregeld. Dit is veel gevaarlijker dan individueele concurrentie. De staatsmacht wordt in dienst gesteld van de nationale concurrentie. Wat kan leiden tot geforceerde export ten koste van de binnenslandsche markt. Het is een illusie, dat men hiermee iets zou kunnen bereiken. Integendeel, dit heeft daling van de binnenslandsche koopkracht ten gevolge. Grandi typeerde dit streven als volgt: Men pompt op een zinkend schip het water van de eene hut in de andere.

Intusschen gaat de techniek voort met steeds volmaakter uitvoering van het economische principe: besparing. Sinds 1900 bestaat er een angst voor productie. De oorlog was al een uiting. Ieder zoekt naar „Platz an der Sonne,” terwijl er niet genoeg plaats is.

De verhouding tusschen productiekracht en consumptiekracht is mis. De techniek is het kapitalisme over het hoofd gegroeid. Men kan spreken van op hol geslagen paardekrachten, die aan de menselijke controle ontsnapt zijn.

III.

Het heeft geen zin ethos, sociaal geweten en goede bedoeling verkeerd te gaan toepassen. Ook is het probleem van de maatschappelijke organisatie niet toe te vertrouwen aan één persoon. De stroomingen, de krachten, die het wereldgebeuren voortstuwen, zijn niet te stuiten. Wel kunnen wij ons afvragen, welke reële krachten kunnen wij, met het sociale geweten als hefboom, besturen, beïnvloeden.

Er is een conflict tusschen de productiekrachten, die niet meer verenigbaar zijn met de toestanden, en de productie verhoudingen, de bezitsverhoudingen. De technicus kan zich alleen bij de productiekrachten aansluiten en moet trachten de bezitsverhoudingen zoo te beïnvloeden, dat zij zich aanpassen bij de productie. Hiervoor heeft hij het technisch elementair denken nodig. Hij moet de op hol geslagen paardekrachten weer onder zijn macht brengen.

Zoo komt men van de concurrentie-maatschappij tot de Planwirtschaft, waarin niet winst, maar behoefte voorziening het doel is.

De kapitalistische macht moet daartoe worden overgevoerd in een sociale macht, want er is geen Planwirtschaft mogelijk zonder opheffing van het kapitalisme. (In zijn binnenkort te verschijnen boek over de socialistische idee behandelt de Man dit punt uitvoeriger).

Planwirtschaft ligt in de lijn van het technisch denken, van de dialectische ontwikkeling. In het tijdperk van de industrialisatie ging de oeconomie samen met de techniek. De kapitalistische concurrentie heeft de groote ontwikkeling van de techniek mogelijk gemaakt. Dat was de fase van de zelfstandige ondernemer, die met eigen kapitaal, eigen energie werkte, zonder financiering van buiten en zonder monopoliseering.

In de tweede fase werkt het bedrijf met anoniem kapitaal. De directeur is afhankelijk. Een centrale kracht is verdeeld over vele bedrijven. Er is coöperatie van onderneming en crediet, en uitvindingen zijn niet individueel meer, maar gaan uit van de onderneming, en berusten op anonieme samenwerking, vaak zelfs internationaal.

Er is geen vrije concurrentie meer. De drijfveer is niet meer

winstbejag. (De Man veroordeelt winstbejag niet, mits de sociale verhoudingen in orde zijn).

In de plaats van het winstbejag is het machtsmotief gekomen. Voor bedrijfsleiders en ingenieurs in de grootindustrie bestaat het winstbejag niet. Zij worden gedreven door de vreugde in het tot stand brengen, in de dialectiek van het rationeele beheer, van de technische schepping. Hun technisch denken is anders, vaak in tegenstelling met het denken van den koopman, van den aandeelhouder.

Het zijn de motieven van den ingenieur, die blijven doorwerken, wanneer men de banden met het kapitaal kan verbreken. Wel moet men dan een andere controle op de rentabiliteit, reïnvestering e.d. voor die van het kapitaal in de plaats komen. De productie functioneert niet meer door winstbejag, maar door technische efficiency. Men denkt in K.W.U. en arbeidsuren, niet meer in guldens en centen. Dit leidt tot een rationalisatie van de economie en is eigenlijk socialisatie.

Socialisatie is de echte emancipatie van de techniek, bevrijdt haar van boeien.

De Man denkt zich niet een internationale eenheid, maar wel andere productie-eenheden als in de tegenwoordige kapitalistische industrie.

Tengevolge van de rationalisatie, zal men meer arbeid buiten de industrie moeten vinden. Daardoor ontstaat behoefte aan eigendom in eigen leven. Als werk buiten de industrie noemt de Man: landbouw, tuinbouw en intellectueele arbeid.

Hij geeft een toekomstbeeld, waarvan hij het utopische karakter erkent. Voor een zeer goede voorziening der industrie in de behoeften, zou ieder niet meer dan 2 uur per dag mechanisch werk behoeven te verrichten. Door een goede verdeling, desnoods door arbeidsdienstplicht, zou niemand meer zijn leven behoeven te slijten in geestdoodend werk. Men krijgt zoo een vervulling van maatschappelijke plicht naast ander werk.

De oplossing is alleen mogelijk door vooruitgang van de technische ontwikkeling, gepaard gaande met een verbetering van de economische en maatschappelijke verhoudingen.

Van jonge mensen moet men niet verlangen, dat zij een „Sonntag-ethos”, ondanks de ontgoochelingen in de maatschappij, zoo lang mogelijk vasthouden.

Voor een echt technicus is het mogelijk te gelooven aan de menselijke taak van de techniek. Hij hoeft zijn idealen niet buiten zijn beroep te zoeken, wanneer hij de productiekracht in dienst van de mensheid wil stellen.

Wij staan in het begin van een omwenteling in de wereld. De drijfkracht van deze nieuwe wereld is de techniek. De Man durft dit een vooruitgang te noemen. Ingenieurs scheppen werktuigen, arbeiders onderhouden ze. Zij werken samen aan de behoeftenvoorziening der mensheid.

In het voorgaande verslag heb ik getracht het betoog van Prof. de Man op de voet te volgen. De helderheid en eenvoud van spreken hebben het mij gemakkelijk gemaakt. Toch kan ik mij voorstellen, dat de weergave van het toekomstbeeld, waarin gevoelswaarde meespreken, door een klein verschil in woordkeus een ander aanzien krijgt. Waarmee ik wil zeggen, dat dit verslag geen juiste grondslag voor kritiek op de ideeën van de Man vormt.

Het onderwerp was voor ons, Delftenaren, niet nieuw. Franken werd er door geobsedeerd, toen hij D. 16 M. M. voor het vorige lustrum schreef. Wij deelden deze obsessie niet en toch speelden wij dit spel, deels ook, omdat wij ons niet wisten te realiseeren, hoe dan wel de verhoudingen waren.

Ehrenburg heeft ons met „Das Leben des Autos”, ondanks z'n negativisme en opvallende eenzijdigheid, toch gepakt, omdat wij met een weerlegging niet verder konden komen, dan: hij overdrijft.

In zijn inaugureele rede beziet Prof. Landberg dit zelfde onderwerp, op grond van ervaringen in de praktijk, veel optimistischer. Zijn beschouwingen over de techniek, hoewel binnen het kader van de huidige maatschappelijke verhoudingen, vertoonen sterke overeenkomst met die van de Man.

De Man heeft ons al eerder met zijn boek „Der Kampf um die Arbeitsfreude” geboeid, omdat hij daarin arbeiders van verschillende beroepen zelf aan het woord laat.

In deze voordrachtenreeks heeft hij op glasheldere wijze de invloed van de machine, die ons — wij zullen het moeten bekennen — in oogenblikken van morele controle toch wel heeft dwars gezeten, geanalyseerd.

Ik geloof, dat wij Hendrik de Man dankbaar kunnen zijn voor het vertrouwen in de techniek, dat hij, daar twijfel ik niet aan, op al zijn toehoorders heeft overgebracht.

Wanneer de Man een politiek Streber, of een simplistisch idealist was, zou ik door enkele absurditeiten zijn toekomstbeeld belachelijk kunnen maken. Dat is hij niet, daarom wil ik laten zien, dat men, zijn zienswijze op de techniek aanvaardende, toch tot heel andere conclusies kan komen.

Daar echter de zetmachines en persen van het kapitalistische bedrijf Meinema mij met ijzeren dwang verplichten te eindigen, zal ik mijn kritiek tot de volgende Spiegel bewaren.

v. M. B.

COELIJN'S
 BEDRIJFS-
 KLEEDING N.V.
 OUDE LANGENDIJK 8
 DELFT - TELEF. 569

Groote sorteering

**Laboratorium-
 jassen**
 IN WIT EN GEKLEURD

DE FEESTWIJN

BIJ UITNEMENDHEID
 IS EN BLIJFT DE

CHAMPAGNE LOUIS ROEDERER

VERKRIJGBAAR IN DE
 SOCIETEIT „PHOENIX“

AGENTEN: ■■■■■■

N. V. Hoogewerff, Chabot & Visser's
 Wijnhandel Den Haag - ROTTERDAM - Arnhem

N. VENEMA - DEN HAAG

HEEREN- EN DAMESKLEERMAKER - BONTWERKER

ANNA PAULOWNASTRAAT 19 - TELEF. 113126

SPECIAAL ENGELSCHES STOFFEN

Spekslagerij

Oude Kerkstraat 9

Telefoon 178

Specialiteit in fijne
VLEESCHWAREN

OPGERICHT 1863

1e KLAS ZAAK HIER
 TER STEDE.

Aanbevelend,
A. M. STEIJGER.

BLOEMBINDERIJ
 TEL. 980

FLORAL ART
 HOUTTUINEN 24^A

Fa. **GEBR. VAN DER VALK**
 L. D. S. C.

N.V. BROUWERIJ
D'ORANJEBOOM
ROTTERDAM

Bestelt voor gebruik THUIS in de BROUWERIJ
GEBOTTELD flesschenbier
 Houdbaar en heerlijk van smaak

Hoofdagent: **J. T. POST**
 Vrouwjutenland 14, Tel. 92, Delft

Natuurlijk
Mineraalwater

Hollandia water
 Spa "
 Victoria "
 Apollinaris "
 enz.

Limonade Siropen
 65 - 80 - 100 ct.

Phaff Wijnen

W. de Hoogh

Oude Delft 152 Telef. 15

**KOOPT
 BIJ
 DE
 ADVER-
 TEERDERS
 VAN
 DIT
 BLAD**

**NAAMLOOZE
 VENNOOTSCHAP
 W.D.MEINEMA**

**DRUKKERIJ
 HIPPOLYTUSBUURT 6
 DELFT**